

Näringsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

2017-01-31

Karin Pilsäter
08-782 91 23
karin.pilsater@tco.se

Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet SOU 2016:72, del 1

N2016/06470/FF

TCO har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet från
Entreprenörskapsutredningen.

TCOs synpunkter

Utredningen innehåller inledningsvis i stora delar mycket bra
bakgrund, teori, fakta och analys kring villkor för entreprenörskap
och innovation i Sverige. Utredningen är på många områden
informativ och sätter fokus på viktiga områden att fördjupa
policyutvärdering och förnyelse.

Merparten av förslagen i utredningen är väldigt allmänt hållna och
ofta utan närmare beskrivning av vad som är tänkt mer konkret. Det
är därför svårt att förhålla sig till många av förslagen som sådana.

TCO delar uppfattningen att undanröjande av hinder och förbättrade
villkor för entreprenörskap och innovation är mycket angelägna
frågor.

Vi kommenterar därför vissa områden och lyfter istället främst fram
några punkter och områden av särskild vikt för TCO.

Avsnitt 4 Samhällsutmaningar

Utredningen föreslår att tre områden med samhällsutmaningar bör
mötas med ökat entreprenörskap. Dessa är Effektivare hälsa, vård
och omsorg, Migration, urbanisering och förtätning samt Klimat,
miljö och energieffektivisering.

Vad gäller urvalet av de så är dessa så brett definierade att egentligen
de flesta samhällsutmaningar skulle kunna inrymmas. Många av
förslagen är det i sig svårt att uttala sig om då de är allmänt hållna.

I avsnitt 5.7.3 föreslås att högskolan ges ett
kompetensutvecklingsuppdrag för högutbildade personer. Det är bra,
se nedan. TCO vill dock påtala att vikten av bredare omställnings-

och kompetensutvecklingsåtgärder för att klara matchning för nya kunskapsintensiva, innovativa företags rekryteringsbehov. Om näringslivet ska kunna ställa om och förnyas behöver enskilda människor kunna ställa om och utveckla sin kompetens livslångt, liksom valideringssystem fungera bättre.

Vad gäller hälsa, vård och omsorg vill vi understryka att det grundläggande uppdraget är att med skattefinansiering leverera god vård och omsorg. Att skapa bättre förutsättningar för detta genom att ta tillvara innovationskraft genom entreprenörskap är ett medel. Därför ställer vi oss mycket tveksamma exempelvis till en påtvingad utmaningsrätt.

Vi ser däremot positivt på en utökad användning av Lagen om valfrihet, LOV, för att skapa möjligheter för små aktörer etablera sig på vård- och omsorgsmarknaden, och därmed bidra till mångfald och förnyelse. Hur valfrihetssystemen utformas i praktiken får dock stor betydelse för resultatet. Om valfrihetssystem har fokus på att pressa kostnaderna eller skapa låga ersättningsnivåer får det rimligen negativa effekter på de små aktörernas förutsättningar att verka, särskilt nyetablerade. Då blir det heller inte förutsättningar för innovativa lösningar och verksamhetsutveckling.

Viljan att förändra, önskan att rå sig själv, få större frihet, utveckla vården, möjlighet att utveckla sin profession och få möjlighet att bedriva vård enligt egna idéer är några av utgångspunkterna i viljan att starta vårdföretag och driva företag för sjuksköterskor, barnmorskor, biomedicinska analytiker och röntgensjuksköterskor. Det finns kunskap, vilja och energi till ett ökat nyföretagande och småföretagande i hälsa, vård och omsorg. För att ta tillvara denna kraft behöver upphandlingskriterier, ersättningsystem och kvalitetsuppföljning vara utformade för att tillvarata innovationskraften.

Utredningen gör bedömningen att socialförsäkringarna på kortare sikt bör reformeras för att bättre passa företagare och kombinatorer. TCO delar den uppfattningen och har under lång tid varit pådrivande för sådana förändringar. Socialförsäkringarna måste anpassas till en föränderlig arbetsmarknad. Detta är angeläget, inte minst ur jämställdhetssynpunkt. Enligt en undersökning genomförd av Unionen har 4 av 10 tjänstemän funderat på att starta eget, men få gör det. Faktiska eller upplevda brister i trygghetssystemen är det största hindret. Där finns en stor potential för nya företag och entreprenörer.

TCO anser att det behövs en bred skattereform. Detta gäller inte minst för att kunna möta utmaningarna ovan. Ett av förslagen i utredningen är att underlätta framväxande cirkulär ekonomi genom fler avdrag, sänkt moms och skattebefrielser. TCO anser att det inte

är lämpligt att fortsätta med rader av enstaka förändringar, avvikelser, avdrag och nedsättningar som inte sätts i ett större sammanhang. Konsekvenser av digitalisering och plattformsekonomin måste tas in i ett större sammanhang inte minst för att kunna säkra den långsiktiga finansieringen av välfärden. TCO avstyrker därför förslag om att separat gå vidare med förslag om sänkt moms, fler avdrag eller skattebefrielser av vissa företeelser.

Avsnitt 5 Kunskapsuppbyggnad, entreprenörskap och innovation

TCO har alltid varit en stark förespråkare av satsningar på högre utbildning, forskning och innovation. Våra fjorton medlemsförbund organiserar arbetstagare inom bland annat vård, skola, massmedier, statlig sektor, privat tjänstesektorn och industri, områden där kompetensutveckling, entreprenörskap, innovation och verksamhetsnära forskning ger stor utväxling i form av såväl ökad kvalitet som produktivitet. Det är dessutom sektorer där förbättringspotentialen torde vara avsevärd, om man gör rejäla och genomtänkta satsningar.

I kapitel 5 lämnar utredningen ett antal förslag inom områdena kunskapsuppbyggnad, entreprenörskap och innovation. TCO lämnar i detta yttrande inga andra synpunkter på utredningens förslag inom detta område än de som följer i detta avsnitt. I övrigt hänvisas till TCO:s inspel inför den forskningspolitiska propositionen och våra två remissvar om ledningsutredningen (se bilagor).

Bland de förslag utredningen lämnar, vill TCO särskilt lyfta fram ett som vi ser mycket positivt på, nämligen 5.7.3: att utvidga uppdraget till svenska lärosäten till att omfatta en kontinuerlig vidareutbildning och kompetensutveckling av högskoleutbildade, för att möta framtida utmaningar på arbetsmarknaden.

TCO kommer inom kort att publicera en egen rapport om hur ett sådant omställningsuppdrag till högskolan skulle kunna utformas, och TCO bidrar gärna med konstruktiva förslag på detta område. Ett omställningsuppdrag är nödvändigt, men inte tillräckligt. Även andra delar av det eftergymnasiala utbudet bör utformas efter en växande efterfrågan från välutbildade yrkesverksamma, studie- och yrkesvägledningen behöver bättre kunna möta yrkesverksammas behov. Studiefinansieringen för yrkesverksamma måste ses över i syfte att ge en rimlig inkomsttrygghet till yrkesverksamma under studietiden. Vi välkomnar förslaget och delar dessutom den verklighetsbild och problembeskrivning om arbetsmarknaden och utbildningsväsendet som tecknas av utredningen i avsnitt 5.7.3.

Utredningen föreslår vidare att den konkurrensutsatta andelen av forskningsanslaget ökar till 50 procent under en period av 5-10 år. TCO stödjer inte detta förslag och anser inte att det finns tillräckligt underlag för slutsatsen att en ökning av de konkurrensutsatta anslagen leder till att forskningens kvalitet ökar. Regeringen har i forskningspropositionen 2016 föreslagit en utökning av basanslagen till lärosätena. Detta motiveras av att det ökar möjligheterna för en långsiktig planering och i förlängningen en högre kvalitet i såväl undervisning som forskning. Det gynnar även mer trygga och attraktiva anställningsvillkor för anställda inom högre utbildning. TCO delar regeringens beskrivning och befarar att utredningens förslag allvarligt skulle försämra förutsättningarna för lärosätenas långsiktiga planering och riskera att drabba kvaliteten på såväl forskning som högre utbildning.

Det är positivt att utredningen vill öka samverkan mellan olika aktörer och sektorer (både privat och offentlig), men även här bör det understrykas att forskningen måste stå oberoende från kommersiella intressen.

Utredningen föreslår att erfarenhet av relevant forskning och innovation inom andra sektorer bör få större betydelse vid tillsättning av tjänster och lönesättning. Detta är något TCO länge förordat, men detta får inte ske på bekostnad av lärosätenas autonomi vid tillsättning av tjänster och lönesättning.

Utredningen vill behålla det så kallade "lärarundantaget", men föreslår samtidigt att varje lärosäte ska kunna besluta om vilken policy man vill ha för intellektuella äganderättigheter. TCO stödjer lärarundantaget och anser att det skulle vara problematiskt om varje lärosäte självt fattar beslut om intellektuella äganderättigheter. Det är en fördel med nationellt enhetliga system i denna fråga och olyckligt om det uppstår stora variationer mellan lärosäten.

TCO ställer sig bakom utredningens förslag att ytterligare förstärka insatserna för ökad kompetens inom matematik och digitalisering bland unga svenskar genom ökade satsningar i läroplanen, vilket också är regeringens politik. Däremot ställer vi oss undrande inför följande skrivning: "Näringslivets engagemang i utbildningsinsatser inom t ex matematik och programmering bör uppmuntras. Överväg att matcha privata satsningar med offentliga medel." (Del 1, s 228). TCO menar att privata satsningar inom skolan kan vara problematiska. Det gäller exempelvis den ökade användningen av sponsrade läromedel, något som ställer höga krav på både lärare och elever när det gäller objektivitet.

TCO vill också invända mot resonemanget om att regeringen ska öka antalet timmar i läroplanen för programmering genom exempelvis dra ner på antalet timmar i slöjd. Det är olyckligt att olika ämnen ställs mot varandra på detta sätt, TCO menar att ett sådant förslag skulle behöva utredas noga.

6. Främjandeinsatser för ökat entreprenörskap och tillväxt

Avsnittet innehåller en mycket bra och illustrativ översikt över de många olika främjandeinsatsernas komplexitet och spretighet. TCO delar slutsatsen att det behövs tydliggöras vilka de nationella prioriteringarna egentligen är, och att ett samlat, övergripande ansvar för insatserna bör finnas.

Vidare bör de olika typerna av insatser bli färre och göras långsiktigare. Mål som är mätbara måste sättas, och utvärderingar ske. Alltför mycket av statens olika främjandeinsatser har varit kortsiktiga inte baserade på beprövad erfarenhet och effektivitet samt alltför oöverskådliga.

TCO ser det som anmärkningsvärt att det ingenstans i utredningens underlag finns någon könsuppdelad redovisning eller någon analys av den stora skillnaden mellan kvinnor och mäns företagande och entreprenörskap. Kvinnor står för 25- 28 % av företagandet, men om man istället mäter företag som omsätter mer än 500 000 kronor (i praktiken minimum för att kunna leva på) blir siffran bara 18 %. Bland företag som omsätter mer än 25 miljoner är det runt 10 % kvinnor. Andelen kvinnor bland snabbväxande och de mest innovativa företagen är försvinnande liten.

Ur det perspektivet är det svårt att förstå hur en utredning som ska lägga förslag för att förbättra och utveckla innovations- och entreprenörskapsklimatet inte alls förhåller sig till de stora könsskillnaderna vare sig i analys eller förslag och samtidigt använder begreppet "det tjugoförsta århundradet" i titeln.

Främjandeinsatserna, oavsett rådgivning, långivning eller riskkapitalinsatser, från statens sida bör i första hand vara generella både vad avser kön, bransch eller region. Däremot måste de utformas så flexibelt att de fungerar för alla. Det betyder att tydliga utvärderingar måste genomföras så att insatserna får en jämställdhetsintegrerad utformning i stället för att kortsiktiga specialinsatser.

Vad gäller lån och riskkapitalinsatser bör statens insatser ytterligare inriktas mot tidiga skeden och att vara marknadskompletterande.

7. Konsekvensbeskrivningar

Avsnittet med konsekvensanalyser är mycket ytligt och kortfattat. Det är kanske en naturlig följd av att förslagen i sig inte är tillräckligt konkreta för att kunna bedöma konsekvenserna. Det underlättar dock inte vår bedömning av utredningens förslag.

Att en utredning i det tjugoförsta århundradet kan överlämnas med en konsekvensbeskrivning som lyder ”Vi kan inte se att de föreslagna förändringarna kommer att ha några effekter på jämställdheten mellan män och kvinnor” är ytterst anmärkningsvärt. Särskilt med tanke på hur stora könsskillnader som råder vad gäller entreprenörskap och företagande.

Eva Nordmark

Ordförande

Karin Pilsäter

Utredare